

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

CECILIE ENGER

Darurile mamei

Traducere din limba norvegiană de
CARMEN LANGSETH

1

Eram pregătită de mult timp să văd venind ziua aceea, dar numai ca pe o zi într-un viitor nedeterminat. Și ziua aceea a venit pe 13 noiembrie 2010, cu lumina slabă și palidă a soarelui printre copacii de pe marginea drumului, cu ceața plutind peste fiord, cu vocile matinale optimiste de la radioul mașinii și o cană de cafea cu capac de plastic în suportul de lângă schimbătorul de viteze. Sunt pregătită, copleșită și dusă pe gânduri. Cam așa ceva. Ca și cum cineva ar sta nemișcat fixând cu privirea două noduri asimetrice de pe un perete de lemn; cineva care stă pe propriile lui picioare, dar corpul i se deplasează în altă parte, și totul se amplifică și se contractă în același timp.

După ce ies de pe drumul de-a lungul căii ferate, cotesc pe lângă clădirea care, în copilăria mea, era magazinul de alimente al lui Nilsen și care, de foarte mulți ani, fusese transformată în apartamente pentru emigranți. Apoi o iau pe prima stradă din dreapta, în sus, și parchez mașina pe marginea drumului, lângă gard. Paie și frunze putrezite de stejar acoperite de brumă trosnesc sub pașii mei. Încă nu ninge.

Pășesc pe aleea pietruită care duce spre casă, aleea pe care am mers de nenumărate ori, și cred că în curând va fi ultima dată când o fac. Pentru că mama a trecut deja pentru ultima dată pe aici, dar nu mai știe asta.

Între casă și garaj, cu acoperișul de lespezi de piatră acoperite de mușchi, se află un container uriaș. Ciocănesc în pereții de metal, sună a gol. Bicicleta DBS a mamei, cea roșie și

rablagită, se află afară, chiar dacă au trecut doi ani de când a încetat să o folosească. E rezemată de zidul alb-murdar al casei. O cană mică de lapte și două farfurii din serviciul de masă *Solsikke* sunt puse în coșul brun de cumpărături al mamei, pe care întotdeauna l-a avut pe portbagaj. Serviciul de masă cu o floarea-soarelui mare, pictată în galben și maro pe fiecare farfurie, a fost cumpărat în primăvara anului 1970. De atunci și până în primăvara trecută, a fost folosit la fiecare mic dejun. La fiecare mic dejun și fiecare cină timp de patruzeci de ani. Poate că mama a vrut să ajungă farfuriile într-un alt loc, diferit de cel în care a ajuns masa veche de la IKEA?

Au trecut șase luni de când mama, în mare grabă, s-a urcat în mașină cu sora mea, fără să întrebe unde o să fie dusă. Anne Johanne a ținut-o de mână în timp ce mașina trecea pe aleea pietruită și pe poartă, către spitalul unde mama urma să fie internată. Mama era puțin neliniștită, dar se uita cu dragoste în jos, la Micul Vov, care stătea în poșeta elegantă de piele pe care o purta pe braț. Cățelul de jucărie avea doar un ochi, nasul turtit și un bandaj pe lăbuța dreaptă. Materialul din care era făcut era grosolan, de culoare maro deschis pe stomacul cățelușului, iar urechile erau maro și negre. Mama avea jucăria aceea de când avea trei ani, din 1938.

Îmi las mâna să alunece peste balustrada de fier, vopsită în negru, a scării și găsesc cheia de la ușă pe legătura mea de chei. Cheia maro pe care o am de când aveam unsprezece ani, atunci când mama a început slujba de secretară la școală. Era în 1974, cu un an înainte de Anul Femeii, când ea a fost aleasă în consiliul municipal. A fost, de asemenea, anul când ea a cumpărat bicicleta cea roșie, ca să se poată duce la slujba de secretară și la cea de la consiliu și ca să împartă pliante despre problemele care o preocupau. Împotriva închiderii magazinelor mici de cartier, împotriva rutelor școlare cu trafic periculos, împotriva notelor la școală, împotriva construirii de hidrocentrale și împotriva demolării Casei Tineretului. Toate pliantele erau,

în general, *împotriva* a ceva, nu *pentru* ceva. Odată eram împreună cu ea, eu mergeam pe bicicleta mea albastră Diamant, și un bărbat a trecut în mașină pe lângă noi, a lăsat geamul în jos și a strigat:

– Chiar ești o femeie care spune doar NU, doamnă Enger!

Atunci ea a râs și și-a luat mâna de pe ghidon ca să-i facă semn cu ea.

Încuietoarea ușii a fost aceeași întotdeauna, ca și plăcuța de pe ușă cu numele părinților mei. Chiar și azi, după douăzeci și șapte de ani de la divorțul lor, numele lor stau strâns alăturate pe plăcuța de cupru. Într-o dimineață de august din 1984, mama a vopsit ușa în albastru, bej și verde, o copie a ușii pictorului danez-german Emil Nolde, care murise cu mult timp înainte. De atunci, o mică pată verde se vedea pe R-ul din numele ei; Ruth. Așa a vrut ea.

Casa a fost mereu numită Høn, pentru că acolo se află. Lângă stația de tren Høn. Din când în când spuneam „numărul șase“, dar numai mama folosea câteodată, rar, numele Eiketun, care era, de fapt, numele casei în acte. Stătea în colțul curții pe care noi o numeam Skogen, își întindea dramatic brațele în lături, ca Julie Andrews în *Sunetul muzicii*, și striga încântată: Eiketun!

Nici unul dintre noi, cei trei frați, nu ne-am permis și nici nu am dorit să preluăm casa. Høn e un loc păraginit după ani de uitare și are nevoie de o renovare serioasă. În plus, locuim în propriile noastre apartamente și case și avem copii care nu vor sau nu pot să se mute.

Dar cum ar fi ca niște străini să se mute în casă? Să deschidă ușa albastră fără să știe nimic despre Nolde? Fără să știe despre clubul secret care avea întâlniri în debaraua din camera mea, în spatele unei uși invizibile, tapetate? Fără să știe că pețele întunecat de pe podeaua din sufragerie sunt de la câinele nostru Pontus, care la bătrânețe se sclerозase și credea că ușile erau copaci pe care putea urina în voie?

Pe de altă parte, nu ar fi bine ca o familie nouă, tânără, să se mute aici? Ca alți copii să construiască în copaci căsuțe și să aibă propriile lor cluburi secrete? Cândva, cu o viață în urmă, părinții mei se mutaseră aici, erau tineri și nu știau nimic din amintirile celorlalți care trăiseră între aceiași pereți.

Instinctiv, împing cu șoldul în partea stângă a ușii duble, pentru ca apoi să ridic clanța în timp ce învârt cheia în broască. Deschid și recunosc mirosul casei. Niciodată nu l-am simțit atât de clar, mirosul acesta atât de caracteristic și ușor de recunoscut. Mai puternic pe verandă. Știu că în câteva secunde o să dispară, o să devină difuz, o să se împrăștie în timp ce am să-mi descălț cizmele, o să se evapore în timp ce am să merg în hol și am să-mi dau jos jacheta și am s-o agăț în cuierul de sub raftul de pălării. Dar acum, în timp ce închid ușa în spatele meu, încerc să-l capturez. Nu e doar un miros. Nu e mirosul dulceag de haine murdare și ude, de săpun verde sau de pâine caldă, ci mirosul clar al copilăriei la care nimeni nu se gândește când se întoarce de la școală, de la petreceri, de la partide de poker, de la primul sărut din spatele garajului, de la frica de a merge singur, de la teama că toți au plecat și m-au lăsat în casa goală.

E un miros ușor de recunoscut, care poate că e mult mai puternic acum, pentru că în curând nu o să-l mai simt deloc.

Acum, mama nu își mai aduce deloc aminte de Høn, iar eu niciodată nu îi vorbesc despre casă, atunci când o vizitez, ca s-o protejez. De fiecare dată când ne plimbăm în jurul căminului de bătrâni, care are un nume atât de potrivit, și ajungem pe alee, ea se oprește și spune:

– Intrăm aici? N-am mai fost niciodată aici până acum.

Apoi mă ia de braț și spune:

– Hai să vedem ce ne așteaptă înăuntru.

Oare ea nu se gândește la nimic altceva în afară de ce poate vedea, mirosi, auzi? Casa nu mai există pentru ea? Oare s-ar

uita la ușa albastră, la pământul înghețat și la geamurile înghețate pe dinăuntru și nu și-ar da seama că o mare parte a vieții ei a trăit-o între zidurile astea? Cu discuții aprinse, iubire, disperare, cu loialitatea ei feroce față de tot felul de cauze?

Câteodată, nici eu nu mai exist pentru ea. Ca fiică, apar și dispar din conștiința ei. Din ce în ce mai des sunt o persoană oarecare.

Intru în casă și mă duc în bucătărie. Pe masă se află încă radioul ei. Afară, polița de lemn pe care puneam mâncare pentru păsărele. Și toate fotografiile copiilor ei și nepoților ei agățate pe perete deasupra chiuvetei rotunde, și calendarul din placaj pe care i l-am făcut pentru ziua ei de naștere.

În decursul orei următoare, sosesc fratele meu mai mare și sora mea cea mică, cumnate și cumnați, vechi și noi, nepoți care sunt adulți acum, copiii mei și tatăl lor. Și tatăl meu. Are optzeci și unu de ani și e protectorul mamei, după zeci de ani în care ea a vrut „să se descurce singură“. A trecut mult timp de când ea a uitat că divorțase de tata, iar el crede că e în ordine să o viziteze în calitate de soț. O dată pe săptămână.

Câteva dintre lucruri și obiecte de mobilier le-am împărțit între noi mai înainte. Restul le așezăm în curte, după dorință, nevoie, preferințe. Scaunul masiv de birou, moștenit de la tatăl mamei, albumele de fotografii, nenumăratele tablouri, sculpturile, tacâmurile de argint, discurile vechi (pe Pat Boone l-am găsit în coperta lui Ketil Bjørnstad, *Leve Patagonia*), serviciul de masă englezesc pe care îl foloseam doar de Crăciun, coniacul tare, covoarele uzate. Tot ceea ce ea a strâns, tot ce a adunat, tot ce a primit și tot ce a cumpărat. Toate obiectele care au un nume și o istorie. Tragem la sorți, ne aducem aminte, plângem, facem curățenie, ne certăm, râdem, facem pachete pentru organizații caritabile și aruncăm lucruri nefolositoare în containerul de gunoi. Aruncăm multe lucruri.

Spun:

- Nu-i așa că nu putem să aruncăm lampa asta, care era așezată lângă scaunul ei? Și biblioteca ei, cu toate cărțile pe care le-a citit ea? Nu putem să aruncăm cratița albă emailată - încă simt gustul icrelor prăjite și al morcovilor rași.

Și, de fiecare dată, sora mea zice:

- Ce bine că le vrei tu! Ia-le. Minunat!

Dar eu nu mi le doresc, doar că nu vreau să dispară, nu vreau să fie aruncate din casă.

Într-un sertar, în camera mea, găsesc o sacoșă albastră de pânză pe care am cusut-o la o oră de lucru manual, umplută cu zece-douăsprezece bile de sticlă. Îmi închipuiam că erau prețioase și nu le-am pierdut niciodată. Le îndes în buzunarul jachetei mele.

Deschidem sertarele mamei, îi golim dulapurile. Cândva, toate însemnaseră ceva, îi amintiseră mamei de evenimente despre care eu nu știam, fuseseră folositoare. Mă simt de parcă aș citi o scrisoare foarte personală. Deschid un sertar din bucătărie, ridic o formă de turtă dulce, o fotografie a mamei împreună cu două prietene în excursie în Anglia, o cutie de chibrituri decorată cu scoici mici și galbene, un tirbușon, un bol de ceramică făcut de un copil, cu chei în el. Un bibelou mic reprezentând un rinocer albastru.

Păstrez rinocerul și arunc restul. Ca și cum aș rupe pagini dintr-un jurnal.

Nu doar o viață e aruncată sau împărțită, ci mai multe vieți. În nișele de la etajul întâi găsim valize pline cu pahare pentru vin roșu și un serviciu de farfurii pentru pește de la mătușa Kaja, împachetat cu grijă în ziarul *Aftenposten* din anul 1981, găsim role cu fotografii nedevopate, litografii și o fereastră cu vitralii primită de la bunica din partea mamei. Găsim două steaguri care așteaptă în zadar să fie reparate și punși cu petice de pânză și toate fețele de masă de Crăciun

care sunt bine împachetate în sacoșe de plastic. Mănuși și fu-
lare care nici nu au fost scoase din pungile cu naftalină de
douăzeci de ani.

După câteva ore containerul s-a umplut. Dă pe dinafară,
iar deasupra e un dulap cu ușile stricate, patul mamei pe care
nimeni nu-l vrea, un scaun de bucătărie albastru din anii șai-
zeci care se afla în subsol, două role de linoleum roșu și albas-
tru, rămase de la renovarea din 1970, niște panouri de plută
nefolosite rămase de când am înlocuit podeaua din bucătărie,
o roabă stricată și niște schiuri vechi.

Am să înnoptez pentru ultima dată la Høn. Au trecut mulți
ani de când am făcut asta ultima oară și, oricum, locuiesc la
douăzeci de minute cu mașina de aici.

Merg din cameră în cameră prin casa goală. Nu știu dacă
încă mai e Høn, fără toate lucrurile. O să fie mai ușor să dăm
casa unor străini acum? Pe la ora unsprezece mă întind în
patul copilăriei mele.

Toate cărțile poștale cu cuvinte înțelepte ca *Toate zilele care
vin sunt zile bune* sunt date jos, afișele cu eroi decolorate, ma-
nualele din liceu, pick-upul rotund Philips, cândva modern, e
și el împachetat. Jurnalele și albumul cu fotografii le-am luat cu
mult timp în urmă, atunci când m-am mutat de acasă. Acum
tavanul e gol, cu urme de la pioaneze pe el. Posterul cu Carl
Larsson fusese agățat acolo, luminos și cald, până ce fusese în-
locuit cu Suzy Quatro călare pe o motocicletă, apoi și ea fusese
înlocuită cu o fotografie a lui Isus, sau poate cu Che Guevara
sau Pete Duel din *Alias Smith and Jones*¹.

Casa e rece, vântul face lemnul casei să scârțâie și, din
când în când, se aude un zgomot în țevi. În afară de asta, e o
liniște deplină. Ca noaptea sfântă de Crăciun. Dar cerul e alb
și nu se vede nici o stea.

În timpul nopții, pe când dorm, ninge abundant. În câteva
ore, totul devine alb. Zăpada nu e supărătoare la ochi, așa

1. Serial western american din anii '70 (n. tr.).

cum poate fi sub soarele puternic de iarnă. Doar alb, tăcut, fără nici o urmă în zăpadă, ca înainte de răsărit. Am trecut de la toamnă la iarnă. Îngheț, am dormit îmbrăcată și acoperită cu o pătură de lână.

Cobor scările către dormitorul gol al mamei. Tapetul verde deschis, pe care ea și o prietenă a ei îl pictaseră cu mulți ani în urmă, are pe ici, pe colo, cute, găuri de cuie, bucăți mici de scotch, zgârieturi rămase după un raft cu cărți. Pe podea sunt urmele unui pat simplu. Cel pe care l-a pus acolo după ce tatăl meu s-a mutat. E așa de gol încât se aude ecoul. Mă opresc în fața ferestrei, așa cum și ea stătea în fiecare dimineață, după ce își făcea gimnastica de învioreare.

Când s-a îmbolnăvit, mama nu a mai vrut să vorbească despre asta niciodată, dar trebuie să se fi gândit la viața ei, la faptul că tot ce se întâmpla îi era străin, că toți cei din jurul ei pleaseră, că nici măcar nu știa cine sunt „toți cei din jurul ei“.

Poate că se gândea că îi va aduce vreo veste cineva. Dar nu primea nici o veste și nimeni nu venea, chiar dacă era pregătită. Nimeni nu venea, chiar dacă ora era... ora era patru, la ceasul ei de mână. Și la ceasul din bucătărie. Ea știa că trebuia să vină cineva să o ia la ora patru, pentru că scrisese pe o hârtie: „Cineva o să vină să mă ia la ora patru. Zi de naștere. Amintește-ți să o întrebi pe Cecilie“. Și, puțin mai jos, pe foaie: „Am întrebat-o pe Cecilie. Să mă îmbrac cu o fustă și o bluză“. Fustă și bluză. Exact cu ce era îmbrăcată. O fustă frumoasă, maro deschis, poate una nouă, și o bluză verde. Dar nimeni nu a venit. Afară, în grădină, ninsese, dar nimeni nu a venit cu mașina pe alee și nimeni nu a sunat. Atunci și-a amintit că poate ar fi trebuit să iasă, pentru că trebuia să fie într-un anumit loc la ora patru. Gândul acesta a întristat-o, pentru că niciodată nu întârziase nicăieri. Avusese un coșmar, trează fiind, și singurul lucru pe care îl știa era că trebuia să sune.